

מלוותא דלורייתא

בעניני סוכות

מגאון אחד שליט"א

(עפ"י הכנת הכותב)

מה' סוכה הו"ד ד"ה הנה) דס"ל דסוכה זו כשירה אע"פ דאיכא רוב סכך פסול. דהנה כתבו קמאי דהלכה כמ"ד דסכך פסול שיעורו בד' טפחים, דאי שיעורו ד' אמות תקשה למאי אתא הלכתא דדופן עקומה אם עד ד"א כשר מדין סכך פסול, ולכ' קשה הא נפ"מ אם הסכך פסול שבצדדים ירבה על הסכך כשר שבאמצע דאז בעינן לדינא דדופן עקומה. ובאו"ש צייר ק"ו זו באופן אחר, דהסכך כשר חלוק באמצעו בקצת סכך פסול דאין סכך כשר בשיעור סוכה ובעינן לצרף לסכך פסול שבאמצע לכלל הסוכה וא"כ גם הסכך פסול שמן הצד מצטרף, ולכ' ל"ל להא הא גם כשיש סכך כשר בשיעור באמצע נמי קשה, אלא נראה דס"ל דכשיש שיעור סכך כשר באמצע הסוכה כשרה.

ו. יו"ט הראשון של סוכות שחל להיות בשבת דאין לולב ניטל במדינה מדרבנן ועבר ונטל לולב. יל"ע אם נאסר הלולב והוקצה למצוותו בנטילה זו כיון דמדאורייתא איכא מצוה אפי' חל בשבת אלא שרבנן ביטלוהו או"ד דאחר שבטלוהו חשיב דליכא כזה מצוה כלל. והכי מסתברא טפי דלא נאסר ע"י נטילה זו.

ז. כתב הצ"ח בשבת קל"א דאפשר לצאת ידי"ח לולב ואתרוג כשהם מחוברים לקרקע (דחשיב נטילה), והוכיחו כן ממש"כ רש"י שבת קל"א א' ד"ה וכל מכשירין כגון לקוצצו מן המחובר. ואמאי חשיב מכשירין לקצוץ את הלולב והא יכול לצאת במחובר. והנה י"ל דאיירי בלולב של הפקר ביום הראשון דבעי לכס ואם אינו קוצץ אינו יכול לזכות בלולב בעודו מחובר ולכך צריך לקוצצו בשבת.

ח. במנ"ח (מצוה ק"ס) דן לענין אתרוג של מעשר שני למ"ד ממון גבוה דאינו מקבל הכשר, יעו"ש. והנה אם אתרוג אינו חייב בתרומ"ע רק מדרבנן וממילא לא חל עלי' שם מע"ש רק מדרבנן ל"ש דממון גבוה ליהני שלא יקבל טומאה דמדאורייתא לא חל עלי' תרומ"ע ואינו ממון גבוה. ויל"ע אי טומאה מה"ת תפסול באתרוג זה, דמה"ת לא הוה מע"ש ומדרבנן הו"ל ממון גבוה, ואין נראה כן. ומיהו בעיקרא דמילתא שייך מע"ש דאורייתא באתרוג לכו"ע, אם קנה אתרוג בדמי מעשר שני מה"ת. ונולמנ"ח הנ"ל א"א לחלל רבעי טמא בירושלים למאי דקו"ל משקין טמאין אין מטמאין אחרים אלא מדרבנן.

א. מצינו בר"ה כ"ט א' לישנא בגמ' דהישן בשמיני בסוכה ילקח, ומוכח מזה לכא' דלא רק השינה בסוכה הוי בכלל המצוה אלא מה ששוכב לישון בסוכה הוי נמי בכלל המצוה. דאל"ה לא משכחת לה כמעט התראה וקבלתה תוך כדי דיבור לשנתו. ולפי"ז י"ל דיהי' אסור לשכב לישון לפנות ערב דשמיני עצרת אף שיודע שלא ירדם אלא בלילה. ויל"ע אם לא נרדם לכסוף אי יש בזה קיום עשה או"ד דבעי דוקא שירדם אח"כ. ואי בעי שירדם א"כ יהי בהתראת ספק. ולכא' מוכח מתוס' ברכות י"א ב' (ד"ה שכבר) דכתב טעמא דאין מברכין על השינה בסוכה, שמא לא ירדם והוי ברכה לבטלה שהרי אין בידו לישן כל שעה, ומ' דאם לא נרדם לכסוף אין בזה מצוה.

ב. איתא בירושלמי העושה סוכה מברך על עשיית סוכה. משום דבעשי' כבר מקיים מצוה. ונראה דמי שעשה סוכה ולכסוף לא ישב בה כלל לא קיים מצוה בבנייתה. ולמש"כ היר' דמברכין על עשייתה אם לכסוף לא ישב בה הוי ברכתו לבטלה אע"פ שיש מצוה בבניתה מ"מ עיקרה כדי לישב בה בחג ואם לא ישב לא קיים.

ג. אשה היושבת בסוכה תחת דופן עקומה (דפטורה מן הסוכה) צריכה להזהר שלא תענה אמן על ברכת לישב בסוכה שמכרך בקידוש או בברכת המוציא דהוי הפסק לגבה דקעת אינה מקיימת מצוה סוכה והוי הפסק בין ברכה לאכילה.

ד. יל"ע היאך אכלו הכהנים בבית המקדש את שיירי המנחות בסוכות והא לכאור' אינם רשאים לבנות סוכה במקדש משום לאו דלא תמטע לך אשרה אצל המזבח. ומיהו נראה דאין האיסור דנטיעה אלא בעץ דוקא אבל שאר נטיעות י"ל דשרי וכגון עשבים וקשים שאינם עץ, ע"י תוס' שבת ס"ו א' בד"ה כוורת וכו' א"נ וכו' ומ' דקש לא חשיב עץ, וא"כ אפשר להם לעשות סוכה במקדש ממינים אלו.

ה. סוכה שיש בה ז' טפחים סכך כשר ומסביב לו סכך פסול ב' טפחים מג' רוחות, הרי"ז סוכה פסולה דהוי רוב סכך פסול, דהסכך כשר הוא מ"ט טפחים והפסול נ' טפחים (ובכח"ג שאין דפנות מגיעות לסכך, דאילו אם דפנות מגיעות לסכך הו"ל הסכך פסול דופן עקומה מג' רוחות וכשרה). ונראה מדברי האו"ש (פ"ה

יג. עישר אתרוגים ואכל מהם, ואח"כ כשהגיע סוכות לא נשאר לו אלא האתרוג של תרומה [כגון שלא נתנו לכהן, או שהוא תרומה טמאה] שאינו יכול לצאת בו ידי"ח אתרוג (ע"י סוכה ל"ה), לכאורה י"ל דצריך להישאל על ההפרשה כדי שיוכל לקיים בו מצות אתרוג, ואע"פ שנמצא אוכל טבלים למפרע [ואף שחזור האתרוג להיות טבל ואינו יוצא באתרוג טבל, מ"מ מיירי דיש לו אתרוג אחר פסול להפריש עליו]. והיינו מעמא דלא חיישינן לאיסורא דקעבר למפרע ע"י שאילתו, דמצינו ברעק"א דנסתפק על כיוצא בזה, לר' שמעון דס"ל שחיטה שאינה ראוי לא שמה שחיטה, ושחט אחד קרבן, ולא חשיב שחיטה ראוי עד שיוזק את הדם (ע"י חולין פ"א) ואח"כ שחט את בנה, ואם יזרוק כעת את הדם נמצא דהיתה שחיטה ראוי וקעבר באיסור דאותו ואת בנו, ואם לא יזרוק את הדם יבטל כעת מצות זריקה, וכתב הגרעק"א בחולין דיש להסתפק בזה מה עליו לעשות. וה"נ באתרוג דאין לו אחר לצאת ידי"ח ואם ישאל על ההפרשה נמצא שעבר עבירה דאכילת טבלים למפרע. ויש להביא רא"י דהכי בעי למעבד מהא דמקשים במכות ט"ז א' דלא משכח"ל "ביטלו" באנס את הבתולה וגירשה, דאי נדרה יש לה שאלה וכו' ע"ש, וילח"ק דהא שפיר משכח"ל דיקבל על עצמו נזירות שמשון אם יחזירנה, וישתה יין ונזירות שמשון אינה בשאלה, ולהאמור ניהא דאח"נ דמחויב להדורה אע"פ שנמצא עובר איסור למפרע, וש"מ דהכי בעי למעבד. מיהו יש נידון אם יכול להישאל אחר שאכלו מהשירים, ע"י חזו"א דמאי.

יד. הדם שהיו ענביו מרובים מעליו פסול וצריך למעט את הענבים, ולקטת ענבים מן ההדס מהני להכשירו למ"ד לולב צריך אגד א"נ קציצתן זו היא עשיתן וליכא בזה חסרון של תעשה ולא מן העשוי שנאגד בפסול, ויל"ע אי פסול האגד בכח"ג הוא רק בהדס הפסול או גם בשאר המינים שנאגדו עימו. ואי נימא דפסול את שאר המינים, יל"ע היכי מהני להכשיר שאר המינים ע"י לקטת הענבים מההדס, ובשלמא אי היה הכשרם הפסול שהיה מתחילה ועתה ע"י המעשה של לקטת הוכשר הפסול י"ל דמהני גם לשאר המינים שנפסלו בגללו, אבל אם יש כאן דין כללי דהפסיקה והקציצה הו"ל כמעשה חדש וכעבוד אגד לולב מחדש לכ' זה סברא מחודשת דיהני גם לדבר שלא נעשה בו מעשה הקציצה, וע"י.

ט. אתרוג של תרומה מהורה לא יטול מפני שמכשירו לקבל טומאה (ע"י המים שנשארו משריית הלולב וערכה) לחד מ"ד בסוכה ל"ה ב'. ולפי האי טעמא הרי שבשאר ימי החג יש לו עצה ליטול אתרוג של תרומה מהורה לכתחילה, ע"י שיקנה את האתרוג לאחר (דבשאר ימים לא בעי לכם) וכיון דהשתא הוא לא בעלים על האתרוג תו אינו יכול להכשירו לקבל טומאה דבעינן דעת ורצון בעלים להכשירו לקב"ט.

י. אתרוג של תרומה מהורה לא יטול מפני שמפסידו (לחד מ"ד בסוכה ל"ה ב') וקשה דלק' שם ל"ט א' איתא דאתרוג של שביעית מותר ליטול, והא פירות שביעית נמי אסורים בהפסד כתרומה ואמאי שרי ליטול של שביעית. ותירצו בזה דכיון דהפסד האתרוג ממילא נעשה ע"י משמוש הידים א"כ הו"ל דבר שאין מתכוין ולא חשיב מעשה ולכך גבי שביעית דאיסורא בעלמא הוא דאיכא להפסידו לכך שרי ליטול אתרוג דאינו מתכוין להפסידו, אבל גבי תרומה דאיכא עשה דמשמרת תרומתי הלכך אסור אע"ג דאינו מתכוין להפסידו.

יא. אתרוג הירוק ככרתי פסול. ומסתברא דמ"מ מותר להניח את האתרוג ביו"ט בין תפוחים שמצהיבים את האתרוג ואיכ"ז משום תיקון ביו"ט. והיינו טעמא כיון דירוק ככרתי אינו אלא סימן אם נגמר גידולו של האתרוג ואם אפשר לשנות צבעו ולהצהיבו מוכח שנגמר בישולו וכשר אף בלא"ת. וע"י לענין להוציא אח"כ את האתרוג מהתפוחים מדין בורר, דדבר שדרכו לברור ביד יש בזה משום בורר ביו"ט לדברי החיי אדם. ואם אינו מברך על האתרוג לאלתר לכאורה הוי בורר.

יב. במתני' סוכה (מ"ב ב') יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת מוליכין את לולביהן לחר הבית וכו' ומלמדים אותם לומר כל מי שמגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנת. וילח"ק לבית שמאי דס"ל סוכה ל"ד ב' דאין יוצאין באתרוג של דמאי א"כ היאך היו יוצאין ידי חובה באתרוג של חברו הרי לא ידעו ממי הגיע האתרוג לידם וא"כ הוי אתרוג של דמאי, דהא הוי ביניהם גם עמי ארצות. ואפשר לומר דכל אחד שקיבל לידו אתרוג ה"י מעשרו מיני' וכו' וקובע את מקום המעשר בחלקו הפנימי של האתרוג דאף אם ה"י נוטל אותו החלק התרוג כשר (כל שלא ניקבו חדרי הזרע) וממילא יכלו לצאת ידי"ח בלא פסול דדמאי.

לע"נ

הבה"ח רפאל דוד ז"ל

בן הרב אברהם רובינשטיין שיבדלחט"א